

Alba Fucens : van militair bolwerk tot economisch centrum

Rond de vierde eeuw voor Christus begon het Rome van Romulus en Remus stilaan uit zijn voegen te barsten. De grenzen werden verlegd en in de schaduw van de Eeuwige Stad trokken Romeinse boeren nieuwe nederzettingen op. Eén ervan kreeg de naam Alba Fucens, waarvan een Belgisch archeologenteam zowat 2300 jaar later de resten deels zou blootleggen. Frank Van Wonterghem, intussen emeritus hoogleraar aan de KU Leuven, maakte een tijdje deel uit van het onderzoeksteam. Ter gelegenheid van de tentoonstelling 'Alba Fucens. Het kleine Rome van de Abruzzes' blikt hij terug op het ontstaan en het belang van de opgegraven kolonie.

DOOR VINCENT DOUCHY

Hij mag dan al een tijdje met pensioen zijn, Frank Van Wonterghem blijft zich vandaag even gepassioneerd voor de archeologie inzetten. De voormalige professor West-Mediterrane en Romeinse Archeologie en Antieke Geografie is nog steeds betrokken bij archeologisch en topografisch onderzoek in Zuid-Italië. En hoewel zijn activiteiten in Alba Fucens al bijna dertig jaar achter de rug liggen, kost het Van Wonterghem geen moeite om zijn herinneringen aan de kolonie op te rakelen.

Academia Belgica

“Na de Tweede Wereldoorlog bleek het voor sommige Westerse landen een must om zich in Italië een opgravingssite toe te eigenen. De Fransen kozen voor Bolsena, Amerikaanse

archeologen namen grote delen van het vroegere Etrurië onder de loep. Op aanraden van de toenmalige directeur van de Academia Belgica (Belgisch historisch instituut in Rome, nvda) reisde in 1949 een ploeg van Belgische onderzoekers naar Alba Fucens, want daar zou ongetwijfeld wat te rapen vallen. Het was de Academia die de opgravingen aanvankelijk financierde met sponsorgelden. Maar vanaf 1964 werden de werken overgenomen door het Belgisch Centrum voor Oudheidkundige Navorsing

in Midden- en Zuid-Italië, waarvan ik deel uitmaakte.”

Schermutselingen

“Alba Fucens was geen kleine kolonie, en het was geen kolonie zonder enig belang. De stichting van Alba Fucens paste perfect in het Romeinse plaatje om gans het huidige Italië te veroveren. Politieoptredens of preventieve oorlogen zoals we die vandaag kennen, bleken daarvoor toen niet erg efficiënt. Er was permanente militaire aanwezigheid nodig om de onlusten te

bedaren. En het was menens met de stichting van Alba Fucens, want er werden meteen 6000 Romeinse legionairs heengestuurd.” De onlusten ontstonden vaak tussen de grootgrondbezitters van het platteland en de boeren

die in de bergen leefden. 's Winters kwamen die boeren met hun veekudden naar beneden, op zoek naar voedsel, waarbij de dieren zich meteen te goed deden aan de grasvlakten van de landeigenaars en het dus vaak met die plaatselijke heren tot een confrontatie kwam.

Tratturi

“Alba Fucens is ontstaan als een militair bolwerk, maar had ook een economische

functie. De wegen waarlangs het vee de bergen werd afgeleid, werden tratturi genoemd. Ze waren speciaal aangelegd zodat de dieren van de private akkers zouden wegblijven. Precies op het knooppunt van een drietal tratturi kwam Alba Fucens tot bloei. Telkens de herders en boeren elkaar in

Alba Fucens ontmoetten, begonnen ze dieren te ruilen of te verhandelen. Het duurde dan ook niet lang vooraleer de nederzetting befaamd werd voor haar veemarkt. Later kreeg Alba zelfs twee veemarkten.”

Fucinusmeer

Ook het Fucinusmeer speelde een grote rol in de ontwikkeling van Alba – het adjectief Fucens is afgeleid van de naam van het meer. Niet zozeer het gebruik, maar wel de drooglegging van het Fucinusmeer was belangrijk. Het meer werd gekenmerkt door een soort natuurlijke ondergrondse drainage die evenwel heel onregelmatig verliep. Zo stond het waterpeil in de lente soms hoger dan in de winter. “Om dat waterniveau onder controle te houden heeft Julius Caesar als eerste geprobeerd het meer droog te leggen. De drooglegging zou de graanbevoorrading immers vergemakkelijken. Ook het graantransport van Alba naar Rome zou veel efficiënter verlopen, waardoor de hoofdstad minder afhankelijk werd van de graanoogsten uit Sicilië en Zuid-Italië.” Het Fucinusmeer kwam onder keizer Claudius in de eerste eeuw n.C. voor twee derde droog te staan, nadat dertigduizend slaven een tunnel doorheen de Velinoberg hadden gegraven om het water af te leiden. Later werden geen echte

droogleggingspogingen meer ondernomen en uiteindelijk pompten onderzoekers pas in 1875 de laatste plassen uit het Fucinusbekken weg. “Toen hadden de Italianen de touwtjes al in eigen handen. En vandaag wordt er ook alleen maar gegraven en gewerkt onder leiding van het Italiaanse ministerie van cultureel erfgoed. Maar goed ook, want door de langdurige aanwezigheid van enkel buitenlandse expedities kon je in Italië tientallen jaren lang gerust van cultureel kolonialisme spreken. Dat is nu wel voorbij.”

‘Alba Fucens. Het kleine Rome van de Abruzzes’. Tot 4 maart in de Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis, Jubelpark 10, Brussel. www.kmkg-mrah.be